

NGA LETRA NË PRAKTIKË

KOSOVA DUHET T'I MBAJË ZOTIMET NDAJ TË MBIJETUARAVE TË DHUNËS NË FAMILJE

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International është lëvizje e 10 milion njerëzve që mobilizon njerëzimin e secilit dhe bën fushatë për ndryshim që të gjithë t'i gëzojmë të drejtat e njeriut. Vizioni ynë është për një botë ku ata që janë në pushtet i mbajnë premtimet, e respektojnë të drejtën ndërkombëtare dhe mbahen përgjegjës. Ne jemi të pavarur nga çdo qeveri, ideologji politike, interes ekonomik dhe financohemi kryesisht nga anëtarësimi dhe donacionet individuale. Ne besojmë se kur veprimet në solidaritet dhe bashkëndejmë me njerëzit gjithkund mund t'i ndryshojmë shoqëritë tona për të mirë.

*Përveç në raste ku është vënë re, përmbajtja e këtij dokumenti është e licencuar nën Creative Commons (kushtimi, jo-komercial, jo origjinal, ndërkombëtar 4.0) licensë. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode> Për më shumë të dhëna lutemi të shikoni faqen e lejeve në faqen e internetit: www.amnesty.org Kur materiali i është përkushtuar autorit të kopjes jashtë Amnesty International nuk është subjekt i licensës së Creative Commons. Publikuar për herë të parë në vitin 2023 nga Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK*

Indeks: EUR 73/7125/2023
Original language: English

amnesty.org

Fotoja në kopertinë: Protestueset marshojnë kundër dhunës sistematike ndaj grave për ta shënuar ditën ndërkombëtare të grave në Prishtinë, Kosovë, 8 mars 2023
© Uk Salihu

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

“Një grua e vetme në Kosovë nuk jeton. Ajo mbijeton... Nëse nuk ke mbështetje të fortë familjare dhe struktura të tjera mbështetëse rreth vetes, je shënjestër e lehtë në këtë shoqëri. Çfarë kemi këtu është dështim institucional për të mbrojtur gratë.”

“Diana”, e mbijetuar e dhunës në familje nga Kosova

Personat e mbijetuar të dhunës në familje në Kosovë, shumica e të cilëve janë gra dhe vajza, përballen me pasiguri dhe mungesë të mbështetjes kur përpiqen të largohen nga situatat abuzive. Të mbijetuarat i thanë Amnesty International se përgjigja e shtetit ishte e pamjaftueshme për t'i mbështetur që të jetojnë të pavarura, duke i detyruar shumë prej tyre të kthehen tek abuzimi.

Ekziston një mundësi monumentale në Kosovë për ta ndryshuar këtë. Qeveria e tanishme e ka bërë prioritet të qartë kombëtar adresimin e dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave dhe është zotuar që për ta bërë këtë ta marrë një qasje që vendos të mbijetuarat në qendër. Në mars të vitit 2022, Qeveria e Kosovës miratoi Strategjinë Kombëtare për Mbrojtjen nga Dhuna në Familje dhe Dhuna ndaj Grave, që synon forcimin e reagimit institucional ndaj dhunës në familje dhe sigurimin që në ofrimin e shërbimeve për të mbijetuarat të zbatohet qasja që vendos viktimat në qendër. Në mars të vitit 2023, Kuvendi miratoi gjithashtu në lexim të parë projektligjin e ri për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna në familje, dhuna ndaj grave dhe dhuna me bazë gjinore. Këta hapa janë vazhdimësi e përpjekjeve të ndërmarra në nëntor të vitit 2020 nga Kuvendi i Kosovës për amandamentimin e Kushtetutës së vendit për t'i dhënë efekt të drejtpërdrejtë Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Konventa e Stambollit)¹.

Sidoqoftë, hulumtimi i Amnesty International zbulon se këto përpjekje nuk kanë qenë të mjaftueshme. Pavarësisht zotimit të fortë, shteti po dështon në përmbushjen e plotë të detyrimeve për të drejtat e njeriut për marrjen e të gjitha masave të duhura për adresimin e dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave dhe vajzave. Këto kërkojnë që Kosova të zbatojë politika gjithëpërfshirëse të parandalimit dhe të sigurojë që të mbijetuarat të kenë mbrojtje dhe mbështetje të mjaftueshme dhe adekuate për t'u larguar nga situatat abuzive dhe për t'iu qasur drejtësisë dhe dëmshpërblimit në përputhje me nevojat dhe prioritetet e tyre. **Të mbijetuarat që përpiqen të largohen nga situatat abuzive përballen me pengesa të rënda.** Këto përfshijnë

¹ Për shkak të mungesës së njohjes universale, Kosova nuk ka nënshkruar apo ratifikuar traktatet kyçe ndërkombëtare dhe rajonale për të drejtat e njeriut, por Kushtetuta e Kosovës parashih zbatimin e drejtpërdrejtë të tetë instrumenteve ndërkombëtare dhe rajonale të drejtave të njeriut, duke u dhënëfuqi mbizotëruese ndaj ligjit vendor. Në nëntor 2020, Kuvendi i Kosovës ndryshoi Kushtetutën duke e bërë drejtpërdrejtë të zbatueshme Konventën e Stambollit.

mungesën e informacionit për asistencën që kanë në dispozicion, keqtrajtimin nga zyrtarët policorë, punëtorët socialë të mbingarkuar dhe shërbimet e pamjaftueshme mbështetëse. Po ashtu përballen me pengesa në sigurim të mbrojtjes dhe qasjes në drejtësi dhe mjete juridike, duke përfshirë mbështetjen afatgjatë dhe mundësitë ekonomike për një jetë të pavarur pa dhunë. Përgjigjja e shtetit pengohet më tej nga mungesa e burimeve të mjaftueshme dhe kapaciteteve institucionale për zbatim të duhur.

Për më shumë, fillimi dhe vazhdimi i një jete të pavarur pa dhunë është detyrë e vështirë për shumë gra të mbijetuara në Kosovë pasi shumica varen ekonomikisht nga familjet e tyre të lindjes, bashkëshortët ose vjehërrit. Sipas të dhënave zyrtare, vetëm 17% e grave ishin të punësuar zyrtarisht krahasuar me 50% të burrave në vitin 2017, dhe në vitin 2021 vetëm 18% e pronës zotërohej nga gratë ndërsa 79% nga burrat. Përveç kësaj, gratë shpesh përjashtohen nga trashëgimia familjare ose heqin dorë nga e drejta për të trashëguar për shkak të trysisë sociale, megjithëse ligjet u garantojnë atyre barazi me burrat në këto çështje. Ndarja e pasurisë ndërmjet bashkëshortëve në procedurat e shkurorëzimit gjithashtu ka prirje të dëmtojë gratë.

Në veçanti, hulumtimi tregon se përgjigjja shtetërore ndaj dhunës në familje nuk është mjaftueshëm e përqendruar te të mbijetuarat: politikat e Kosovës për t'iu përgjigjur dhunës në familje kanë përqëndrim të fortë në drejtësinë penale, por neglizhojnë nevojat e të mbijetuarave për mbështetje afatgjatë dhe kapacitet për të jetuar një jetë të pavarur. Fushatat informuese të sponsorizuara nga shteti përqendrohen pothuajse ekskluzivisht në inkurajimin e të mbijetuarave për të raportuar rastet në polici. Megjithatë, pasi personat e mbijetuar largohen nga situata abuzive, ato pranojnë vetëm mbrojtje fillestare dhe mbështetje afatshkurtër dhe më pas lihen vetëm për ta rindërtuar jetën me ndihmë të pamjaftueshme afatgjatë, nëse jo pa ndihmë fare, për qasje në strehim, kualifikime profesionale apo punësim. Legjislacioni për të drejtat e njeriut kërkon që shtetet të marrin të gjitha masat e nevojshme për t'i ndihmuar viktimat të kenë qasje në mbështetje dhe shërbime për të lehtësuar rikuperimin e tyre nga dhuna, duke përfshirë ndihmën financiare, strehimin, arsimin, trajnimin dhe ndihmën për gjetjen e punësimit.

Përgjigjja e Kosovës ndaj dhunës në familje, duke përfshirë politikat shtetërore dhe masat e tjera, po ashtu janë formësuar pa pjesëmarrjen kuptimplotë ose konsultimin me shoqërinë civile, apo vetë të mbijetuarat. Kjo ka rezultuar në dështimin për të integruar në mënyrë adekuate perspektivat, shqetësimet dhe nevojat e të mbijetuarave në politikat specifike.

METODOLOGJIA

Të mbijetuarat e dhunës në familje kanë të drejtë të përfshihen në çdo proces vendimmarrës nga i cili ndikohen. Duke ndjekur këtë parim, ky hulumtim mori një qasje të përqendruar te të mbijetuarat për të siguruar që perspektivat e tyre të pasqyrohen plotësisht në dokumentim, analizë, përfundime dhe rekomandime.

Hulumtimi u krye mes qershorit 2022 dhe korrikut 2023 dhe përfshiu 77 intervista. U intervistuan 20 të mbijetuara të dhunës në familje, tetë prej të cilave ishin nga pakicat etnike, gjuhësore ose fetare, si dhe të mbijetuarat LGBTI, në gjashtë qytete të Kosovës. Të mbijetuarat u intervistuan për përvojat e tyre dhe gjithashtu u pyetën lidhur me prioritetet e tyre për përgjigje të përmirësuar shtetërore. Amnesty International po ashtu intervistoi 22 përfaqësues/e të OJQ-ve, 15 zyrtarë/e shtetërorë/e, nëntë persona që menaxhojnë strehimoret e dhunës në familje, gjashtë akademikë/e, dy aktivistë/e lokalë/e, një gazetar/e, një ekspert/e të mjekësisë ligjore dhe një avokat. Për më shumë, hulumtimi përfshiu analizë sasiore të një mostre përfaqësuese prej 197 vendimesh gjyqësore për rastet e dhunës në familje për të analizuar praktikat e gjykatave për dënim dhe dëmshpërblim, praninë e të mbijetuarave në proceset gjyqësore dhe përfaqësimin e tyre ligjor, ndër të tjera. U përfshinë po ashtu kërkesa zyrtare për informacion tek autoritetet përkatëse dhe rishikimi i literaturës në dispozicion dhe i raporteve mediale.

DËSHTIMI I SHTETIT PËR TË MBËSHTETUR NË MËNYRË TË DUHUR TË MBIJETUARAT QË LARGOHEN NGA SITUATAT ABUZIVE

Mungesa e informatave. Të mbijetuarat duhet të dinë se çfarë shërbimesh shtetërore mbështetëse dhe mbrojtëse kanë në dispozicion për të marrë vendime të informuara në lidhje me opsionet e tyre për t'u larguar nga situatat abuzive. Mirëpo shumica e të mbijetuarave të intervistuar raportuan se nuk kishin

informacion për të drejtat e tyre ose shërbimet e disponueshme përpara se t'i raportonin rastet e tyre te autoritetet. Hulumtimi gjeti se autoritetet përgjegjëse shpesh dështojnë të sigurojnë që informacioni përkatës të jetë i disponueshëm dhe lehtësisht i qasshëm për personat që kanë nevojë; për shembull, nuk ka një linjë të specializuar të ndihmës për viktimat e dhunës me bazë gjinore.

Dështimi i policisë për të mbrojtur të mbijetuarat. Shumica e të mbijetuarave dëshmuar se policia prirë t'i nënçmonte përvojat e tyre dhe i merrte seriozisht vetëm kur kishin shenja të dukshme fizike të dhunës. "Diana" nga Prishtina raportoi bashkëshortin pas dhunës së përsëritur për shumë vite. Ajo i tha Amnesty International se kur më në fund shkoi në polici dhe u tha se kishte frikë për jetën e saj, zyrtarët e policisë e vunë në pikëpyetje karakterin e saj dhe e pyetën nëse ajo ishte në ndonjë lidhje jashtëmartesore. Ata filluan t'i besojnë vetëm kur ajo ua tregoi lëndimet.

Shumë të mbijetuara, veçanërisht të mbijetuarat nga grupet e marginalizuara, treguan gjithashtu për paragjykimet, mosbesim dhe keqtrajtim nga policia. "Pati", një grua trans u soll në një stacion policor pasi babai i saj e sulmoi fizikisht dhe thirri policinë për t'u thënë se kishte në plan ta "përzinte djalin e tij sepse ishte gej". Edhe pse ajo ishte sulmuar, policia e mori në pyetje si të ishte e dyshuar dhe kërkoi të dinte për orientimin e saj seksual. Zyrtarët i thanë se nëse nuk pranonte se ishte gej, ata do të sillnin mjekë ligjorë për të "verifikuar orientimin e saj seksual".

Urdhrat mbrojtës vështirë të zbatueshëm. Të mbijetuarat ishin të kënaqura që urdhrat e mbrojtjes ishin lëshuar me shpejtësi nga gjyqësori. Megjithatë, të mbijetuarat dhe të intervistuarat/it e tjera/ë theksuan problemet me shtrirjen e urdhrave të mbrojtjes, duke përfshirë faktin se gjykatat rrallëherë urdhërojnë kryesin e dyshuar të largohet nga vendbanimi i përbashkët, duke e detyruar të mbijetuarën – dhe në disa raste fëmijët e saj – të largohen nga shtëpia. Për më tepër, urdhrat mbrojtës shpesh dështojnë të mbulojnë masa të tjera si urdhërimi i kryesit për të paguar alimentacionin ose për të paguar qiranë e të mbijetuarës ose për ta kompensuar viktimën për daljen nga shtëpia, të cilën kanë mundësi ta bëjnë sipas ligjit. Së fundi, duket se nuk ka monitorim dhe zbatim efektiv të urdhrave mbrojtës, gjë që mund t'i ekspozojë të mbijetuarat ndaj dhunës dhe abuzimit të mëtejshëm.

Strehimoret e pamjaftueshme dhe të nënfinancuara. Aktualisht ekziston vetëm një strehimore e licencuar në secilin nga tetë rajonet e Kosovës dhe pothuajse të gjitha janë në dispozicion vetëm për të mbijetuarat që janë të gatshme ta raportojnë rastin në polici. Kjo kërkesë përbën pengesë të madhe për ato që mund të mos jenë gati ose mund të mos duan ta raportojnë dhunuesin e tyre, duke lënë shumë të mbijetuara pa mbështetje. Situata për personat e mbijetuar LGBTI është edhe më e pasigurt pasi nuk ka asnjë strehë të specializuar LGBTI në Kosovë dhe ata/ato janë të detyruar të kërkojnë mbrojtje dhe strehim në Shqipëri, që nuk janë gjithmonë të disponueshme dhe të qasshme.

Po ashtu, disa strehimore kanë rregulla që kufizojnë kontaktin e të mbijetuarave me familjen dhe miqtë, si dhe qasjen në telefon dhe internet, duke rezultuar që të mbijetuarat të ndihen të izoluar dhe të shkëputura nga bota e jashtme.

Qendrat për Punë Sociale shpeshherë nuk punojnë në interesin më të mirë të të mbijetuarave. Shumica e të mbijetuarave të intervistuar nga Amnesty International raportuan përvoja negative me punëtorët/et e rastit që u janë caktuar. Të mbijetuarat thanë se ata/ato shpesh nuk ishin empatikë ose ndihmues dhe disa thanë se ishin tepër të fokusuar në pajtimin e tyre me abuzuesit. "Edona", për shembull, tregoi se si i kishte telefonuar punëtorët/et socialë/e për ndihmë ndërsa i shoqi po e rrihte, e ata i thanë thjesht të përpiqej të dialogonte me të.

Dështimi për të ofruar mbështetje adekuate dhe të mjaftueshme sociale. Ekziston mbështetje e kufizuar, nëse jo fare, nga qeveria, duke përfshirë ndihmën financiare ose strehimin social, në dispozicion të të mbijetuarave të dhunës në familje pas largimit nga strehimorja. Nuk ka asnjë politikë të qeverisë qendrore për të ofruar mbështetje qoftë edhe të përkohshme, të njëhershme, për të ndihmuar të mbijetuarat drejt kalimit në jetë të pavarur.

Mungesa e mbështetjes së mjaftueshme shtetërore dhe e strehimit social është një nga arsyt kryesore pse të mbijetuarat vendosin të mos raportojnë dhunën ose pse detyrohen të qëndrojnë me abuzuesit e tyre ose të kthehen tek ata. Në mungesë të asistencës së specializuar, disa gra të mbijetuara kthehen në familjet e tyre të lindjes, por kur familjet e tyre nuk i pranojnë ato, nuk kanë alternativë veçse të kthehen te dhunuesit e tyre. Njerëzit që përjetojnë dhunë në familje për shkak të orientimit të tyre seksual ose identitetit gjinor në familjet ku janë lindur po ashtu mund të detyrohen të tolerojnë ose të kthehen në familje abuzive.

Për më shumë, kohëzgjatja e procedurave gjyqësore për zgjidhjen e martesës, alimentacion dhe ndarje të pasurisë, e cila mund të zgjasë për shumë vite, dhe dështimi i mekanizmave shtetërorë për të zbatuar vendimet e alimentacionit kur kryesit refuzojnë të paguanë, kontribuojnë ndjeshëm në situatën e pasigurt të të mbijetuarave që largohen nga marrëdhëniet abuzive.

Dështimi i shtetit për të mbështetur në mënyrë të duhur të mbijetuarat që të kenë qasje në drejtësi dhe dëmshpërblim

Mungesa e ndihmës juridike efektive. Të mbijetuarat i thanë Amnesty International se nuk kanë marrë gjithmonë nga mbrojtësit e viktimave ndihmën adekuate që u takonte ligjërisht dhe e dëshironin. Zyra për Mbrojtje të Viktimave nuk ka staf të mjaftueshëm dhe është e mbingarkuar. Mbrojtësve të viktimave u mungon hapësira adekuate për zyra, duke i penguar të flasin konfidencialisht me viktimat. Sfida të tilla shpesh rezultojnë që mbrojtësit e viktimave të mos jenë në gjendje të ndihmojnë në mënyrë efektive viktimat. Për shembull, siç tregojnë gjetjet e këtij raporti, është e zakonshme që mbrojtësit e viktimave të mungojnë në stacionet e policisë ose në proceset gjyqësore ose të jenë të papërgatitur dhe ndonjëherë të veprojnë kundër interesave të të mbijetuarve.

Dënimet joadekuate. Ky hulumtim zbuloi se, pavarësisht hapave për të përmirësuar reagimin e drejtësisë penale ndaj dhunës në familje, ku kryesisht ndiqen penalisht dhe dënohen, ata marrin dënime jo proporcionale me peshën e veprës penale. Të mbijetuarat theksuan vazhdimisht se si kjo gërryen besimin e tyre në sistemin e drejtësisë dhe dekurajon raportimin. Shqyrtimi sistematik nga Amnesty International i vendimeve gjyqësore kundër 218 të pandehurve zbuloi se 74% pranuan dënim me burgim me kusht, 45% pranuan gjobë dhe 20% gjobë me kusht. Disa të pandehur morën një kombinim dënimesh, si dënim me burgim me kusht dhe gjobë. Shqyrtimi nga Amnesty International zbuloi gjithashtu se udhëzuesi për politikë ndëshkimore, që ofron udhëzime thelbësore për gjyqësorin në gjykimin dhe dënimin e kryesve të dhunës në familje në një kontekst të stereotipeve të përhapura gjinore, shpesh shpërfillje.

Të mbijetuarat e akuzuara si kryese. Analiza e Amnesty International për 197 aktgjykime të dhunës në familje identifikoi gjashtë raste të dhunës nga partneri intim, ku si burri ashtu edhe gruaja u akuzuan dhe u shpallën fajtorë për vepra penale të lidhura me dhunën në familje. Nga analiza e rrethanave faktike në këto vendime u zbulua se viktimat e parë, e cila në të gjitha rastet ishte grua, mund t'i ishte përgjigjur dhunës nga burri në vetëmbrojtje. Megjithatë, shumica e këtyre vendimeve nuk e shqyrtuan këtë mundësi dhe e akuzuan dhe e dënuan atë në mënyrë të barabartë si kryese të dhunës.

Shkeljet e privatësisë. Gjyqësori ndonjëherë ka shkelur të drejtën e privatësisë së të mbijetuarave duke publikuar gjykime jo anonime në faqet e tyre të internetit. Identiteti i viktimave ose i kryesve ishte publik në 13.2% të vendimeve të gjykatave të shqyrtuara nga Amnesty International.

Dëmshpërblimet. Të mbijetuarat e dhunës në familje në Kosovë përballen me shumë pengesa drejt qasjes në dëmshpërblim për dëmet e pësuarat. Për shembull, shqyrtimi i 197 vendimeve gjyqësore nga Amnesty International tregoi se gjykatat nuk ua dhanë asnjë kompensim në proceset penale të mbijetuarave, megjithëse ishin të autorizuar sipas ligjit për ta bërë këtë. Vetëm një pjesë e vogël e të mbijetuarave (5.1%) madje kërkuan kompensim në rastet penale, duke reflektuar mungesën e njohurive të të mbijetuarave dhe mbështetjes ligjore për të kërkuar kompensim. Në vend që të shqyrtonin kërkesat, gjykatat i referuan këto të mbijetuarat në procese gjyqësore civile. Referimi i të mbijetuarave në gjykatat civile shton një tjetër proces gjyqësor, shpesh të gjatë, që e bën kërkimin e drejtësisë dhe kompensimit edhe më të mundimshëm dhe të kushtueshëm për viktimat.

DËSHTIMI I SHTETIT PËR TË ZBATUAR NJË QASJE GJITHËPËRFSHIRËSE PËR PARANDALIMIN E DHUNËS NË FAMILJE

Megjithëse qeveria ka nisur fushata ndërgjegjësimi të publikut, nuk ka masa apo politika për të adresuar faktorët strukturorë që kontribuojnë në dhunën me bazë gjinore.

Tekstet shkollore ende përhapin stereotipe gjinore përmes deklaratave të pasakta për burrat dhe gratë, seksualitetin dhe identitetin gjinor. Deklaratat e pabaza dhe shkencërisht të pasakta propagandojnë stereotipe të dëmshme gjinore dhe personat transgjinorë dhe përforcojnë qëndrimet diskriminuese për inferioritetin e grave dhe paragjykimet ndaj transgjinorëve, të cilat janë shkaqet kryesore të dhunës me bazë gjinore dhe dhunës ndaj grave e individëve LGBTI.

Nivelet më të larta të marginalizimit, pabarazia strukturore, varfëria, nivelet e ulëta të arsimit dhe papunësia në komunitetet rom, ashkali dhe kosovaro-egjiptian në krahasim me popullsinë shumicë po krijojnë një situatë në të cilën të mbijetuarat e dhunës në familje në këto komunitete kanë tendencë të mos raportojnë

dhunën, duke përfshirë dhunën në familje. Martesat e fëmijëve, martesat e hershme dhe të detyruara dhe braktisja e shkollës janë gjithashtu më të përhapura në komunitetet rom, ashkali dhe kosovaro-egjiptian. Pavarësisht urgjencës së situatës, një tjetër angazhim që qeveria dështoi ta zbatonte në vitin 2022 ishte organizimi i “një fushate ndërgjegjësuere për prindërit për të parandaluar martesat e hershme”.

REKOMANDIME

Pavarësisht disa përpjekjeve të qeverisë për të përmirësuar reagimin e shtetit ndaj dhunës në familje, ato janë të fokusuara kryesisht në sistemin e drejtësisë penale dhe inkurajimin e të mbijetuarave për të raportuar dhunën. Mirëpo, në të njëjtën kohë, sistemi po i dështon të mbijetuarat në mënyra të shumta për shkak se institucione kyçe kanë mungesë të burimeve, mungesë të stafit dhe mungesë të kapacitetit profesional për të trajtuar raste të tilla në mënyrë të ndjeshme gjinore. Për më shumë, aspekte të tjera thelbësore të reagimit ndaj dhunës në familje anashkalohehen dhe neglizhohen. Për shembull, politikat dështojnë t’ua mundësojnë të mbijetuarave të marrin mbrojtje dhe mbështetje sociale për aq kohë sa është e nevojshme dhe të kenë qasje në të drejta sociale dhe ekonomike si strehimi dhe punësimi për t’i fuqizuar ato të jetojnë të pavarura dhe pa dhunë në afat të gjatë. Parandalimi gjithashtu anashkalohehet dhe mungon një qasje sistematike që adreson shkaqet rrënjësore të dhunës me bazë gjinore.

Megjithatë, angazhimi i deklaruar i qeverisë për të trajtuar dhunën në familje sugjeron se ndryshimi real është i mundur. Qeveria duhet të ndër marrë veprime të mëtejshme për të siguruar që përgjigjet e tyre të jenë gjithëpërfshirëse dhe të zhvilluara me pjesëmarrje domethënëse të shoqërisë civile të Kosovës dhe të mbijetuarave të dhunës në familje.

Amnesty International ofron një gamë të plotë rekomandimesh konkrete për çdo degë shtetërore ose institucion përgjegjës në vetë raportin (shih Seksionin 13. Rekomandime). Më poshtë janë rekomandimet kryesore për autoritetet e Kosovës:

- Të sigurojnë që politikat shtetërore në përgjigje të dhunës në familje të jenë mjaftueshëm të përqendruara te të mbijetuarat dhe të pasqyrojnë gamën e plotë të shqetësimeve dhe nevojave të të mbijetuarave, për sa u përket të drejtave të tyre, dinjitetit dhe agjencisë së të mbijetuarave. Për këtë qëllim, pjesëmarrja domethënëse e të mbijetuarave duhet të sigurohet gjatë gjithë procesit legjislativ dhe të zhvillimit të politikave.
- Të sigurojnë që politikat e dhunës në familje të fokusohen jo vetëm në përgjigjen e drejtësisë penale, por t’u përgjigjen në mënyrë adekuate shqetësimeve dhe nevojave të tjera të të mbijetuarave përmes ofrimit të mbështetjes afatgjatë që u mundëson atyre të kenë qasje në të drejtat sociale dhe ekonomike si strehimi dhe punësimi për t’u larguar përgjithmonë nga situatat e dhunës.
- Të sigurojnë burime të mjaftueshme dhe ngritje të vazhdueshme të kapaciteteve për policinë, mbrojtësit e viktimave, prokurorët, qendrat për punë sociale dhe gjykatat për t’i trajtuar rastet e dhunës në familje në mënyrë të ndjeshme, profesionale, efikase, pa vonesa të panevojshme dhe me respekt për të drejtat, dinjitetin dhe agjencinë e të gjithë të mbijetuarve.
- Të ofrojnë trajnime të përshtatshme, sistematike dhe të detyrueshme për profesionistët që punojnë me të mbijetuarat e dhunës në familje. Trajnimi duhet të mbulojë parandalimin dhe zbulimin e dhunës në familje; barazinë gjinore; diskriminimin ndërsektorial; dhe stereotipizimet e dëmshme gjinore, me synimin për të parandaluar viktimizimin dytësor dhe për t’i çrënjësuar praktikatat diskriminuese dhe aplikimin e stereotipeve gjinore në të gjitha fazat e procesit ligjor. Trajnimi duhet të zhvillohet në konsultim të ngushtë me të mbijetuarat dhe shoqërinë civile.
- Të sigurojnë që strehimoret të jenë të disponueshme në të gjithë vendin për të ofruar qasje të menjëhershme në mbrojtje për të mbijetuarat e dhunës në familje, duke përfshirë strehimin e përkohshëm dhe shërbime të tjera, dhe që ato të financohen në mënyrë të vazhdueshme dhe të kenë burime adekuate. Të sigurojnë që rregullat dhe rregulloret e strehimoreve të respektojnë të drejtat e të mbijetuarave dhe të mos çojnë në viktimizim dytësor. Të sigurojnë ndërtimin dhe furnizimin me burime të një strehimoreje të specializuar për të mbijetuarit/at LGBTI.
- Të promovojnë ndryshime në modelet sociale dhe kulturore të sjelljes së njerëzve të të gjitha gjinive me synimin për të zhdukur stereotipet e dëmshme gjinore dhe diskriminimin në bazë të gjinisë, identitetit gjinor, orientimit seksual dhe përkatësisë etnike, mes tjerash. Kjo duhet të arrihet, ndër të tjera, duke ofruar edukim seksual gjithëpërfshirës, të përshtatshëm për moshën, të ndjeshëm ndaj gjinisë, të bazuar në fakte dhe të paanshëm për nxënësit dhe studentët e të gjitha gjinive, duke përfshirë edukimin për pëlqimin, autonominë trupore dhe të drejtën për integritet trupor.

**AMNESTY INTERNATIONAL
ËSHTË LËVIZJE
GLOBALE
PËR TË DREJTAT
E NJERIUT.
KUR PADREJTËSIA
I NDODHË NJË PERSONI,
KA RËNDËSI
PËR NE TË GJITHË.**

CONTACT US

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

JOIN THE CONVERSATION

www.facebook.com/AmnestyGlobal

[@Amnesty](https://twitter.com/Amnesty)

NGA LETRA NË PRAKTIKË

KOSOVA DUHET T'I MBAJË ZOTIMET NDAJ TË MBIJETUARAVE TË DHUNËS NË FAMILJE

Të mbijetuarat e dhunës në familje në Kosovë, shumica e të cilave janë gra dhe vajza, përballen me pasiguri dhe mungesë të mbështetjes kur provojnë të largohen nga situatat abuzive. Mbështetja e ofruar nga shteti është e pamjaftueshme për t'ia mundësuar të jetojnë të pavarura, që i detyron ato të kthehen në situata abuzive, në rrethin vicioz të dhunës.

Ekziston një mundësi monumentale për Kosovën për ta ndryshuar këtë. Qeveria e tanishme e ka bërë adresimin e dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave prioritet të qartë nacional dhe është zotuar që këtë ta bëjë duke marrë një qasje që vë në qendër të mbijetuarën. Në nëntor 2020, Kuvendi i Kosovës ndryshoi Kushtetutën e vendit për t'i dhënë zbatim të drejtëpërdrejtë Konventës së Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje (Konventën e Stambollit).

Megjithatë, hulumtimi i Amnesty International gjeti se këto përpjekje kanë qenë të pamjaftueshme. Pavarësisht zotimit të fuqishëm, shteti po dështon t'i përmbushë detyrimet për të drejtat e njeriut dhe të ndërmarrë masat e duhura në adresimin e dhunës në familje dhe dhunës ndaj grave dhe vajzave. Këto kërkojnë nga Kosova që të zbatojë politika parandaluese dhe të sigurojë që të mbijetuarat të kenë mbrojtje të mjaftueshme e të përshtatshme, të kenë mbështetje për t'u larguar nga situatat abuzive dhe qasje në drejtësi, në dëmshpërbim në përputhje me nevojat dhe prioritetet e tyre.